

Nytt lovgrunnlag for forsøk i offentlig sektor

Presentasjon av rapport for KS FoU desember 2023

Advokatfirmaet Lund & Co DA

i samarbeid med BDO og Proba samfunnsanalyse

Om forsøk og dagens regelverk

- Med «forsøk» menes at forvaltningen, på nærmere vilkår, får unntak fra lovverk og forskrifter i en gitt tidsperiode, for å teste ut alternative måter å organisere og løse offentlige oppgaver og tjenester på
- Formål er innovasjon og effektivisering innen offentlig sektor
- Eksisterende regelverk:
  - Forsøksloven fra 1992 med generell hjemmel for forsøk
  - Eksempler på forsøkshjemler i sektorlovgivningen:
    - Opplæringslova § 1-5
    - Barnevernsloven § 15-13
    - Integreringsloven § 38

Evaluering av forsøksloven

- I 2020 utførte Oxford Research en evaluering av forsøksloven
- Evalueringen viste blant annet at:
  - Loven er lite kjent og brukt av kommunene
  - Flere særlovshjemler er opprettet fordi forsøksloven anses utilstrekkelig
  - Flere av lovens materielle skranker anses å gå lenger enn nødvendig
  - Søknadsprosessen oppleves ineffektiv
  - En stor andel av forsøkssøknadene blir avslått
- Sammenliknet med Danmark, er forsøksvirksomheten i Norge svært lav
- Spørsmålet er derfor hvilke endringer som bør gjøres for økt forsøksvirksomhet

Oppdraget fra KS

- *«Utrede de juridiske mulighetene for å utvide adgangen til å drive forsøk i offentlig sektor.»*
- *«De juridiske mulighetene består i enten å revidere dagens lov, eller å utarbeide en helt ny lov. Prosjektet vi utlyser skal utrede disse to mulighetene og vurdere hvilken som er mest hensiktsmessig.»*
- *«Ved å 'utvide adgangen' sikter vi blant annet til en vurdering av å fjerne hindringer i dagens lovgivning for forsøk, herunder å gi hjemmel for forsøk som berører rettighetslovgivning og saksbehandlingsregler.»*

Dagens forsøksvirksomhet

- Søknader i perioden 2008–2022:
  - Fire godkjente søknader etter forsøksloven
    - Hvorav ett forsøk ble avbrutt etter at Sivilombudet uttalte at forsøket var i strid med loven
  - Seks avslåtte søknader
  - Gjennomført noen flere forsøk med hjemmel i særlovgivning
- Søknader om forsøk i 2023:
  - Totalt 87 foreløpige søknader grunnet promotering av ordningen
  - Søknadene er så langt ikke behandlet
  - Usikkert om økt antall søknader vil gi økt antall forsøk

Viktige skranker for revisjon av forsøksloven

Tre sentrale skranker eller begrensninger:

1. Derogasjon og maktfordelingshensyn

- For vide derogasjonshjemler til forvaltningen kan utfordre Stortinget som lovgivende makt, jf. Grl. § 75

2. Legalitetsprinsippet

- Krav om tilstrekkelig *klar* hjemmel for å gjøre inngrep i etablerte rettigheter eller pålegge plikter, jf. Grl. § 113

3. Innbyggernes rettssikkerhet

- Rettigheter må ivaretas på en tilfredsstillende måte ved gjennomføring av forsøk

Tre lovgivingsteknikker som utfyller hverandre

1) Hjemler i sektorlovgivingen

- Lite problematisk i forhold til Grunnloven §§ 75 og 113, og kan åpne for forsøk som ikke er mulig å åpne for i en generell lov
- Dårlig egnet for sektorovergripende forsøk eller forsøk som krever hjemmel i flere lover
- Enkle saksbehandlingsregler kan gi lav terskel for forsøk

2) Generell forsøkslov

- Må ha klare avgrensninger av forsøksvirksomheten for å ikke stride mot Grunnloven §§ 75 og 113
- Åpner for sektorovergripende forsøk og for forsøk på områder der det mangler hjemler i sektorlovgivingen
- Middels terskel for å sette i gang forsøk på grunn av saksbehandlingsreglene

Tre lovgivingsteknikker som utfyller hverandre

3) Særlover om forsøk

- Lite problematisk i forhold til Grunnloven §§ 75 og 113
- Åpner for forsøk man ikke får til ved hjelp av sektorlovgiving eller en generell forsøkslov
- Egnet til å sette i gang større koordinerte forsøksprosjekter for en eller flere sektorer etter dansk modell
- Høy terskel fordi det krever ny formell lov

Hva kan gjøres med dagens forsøkslov?

- Ikke avgjørende om det gis en ny lov eller om man reviderer loven fra 1992
- Vi foreslår blant annet følgende endringer i loven:
  - Utvidet og modernisert formålsbestemmelse i § 1
  - Ny og noe utvidet definisjon av «forsøk» i § 3
  - Avvik fra forvaltningsloven likestilles med avvik fra andre saksbehandlingsregler i § 4
  - Adgang til å gripe inn i rettigheter dersom innbyggerens interesser ivaretas like godt eller bedre gjennom forsøksvedtektene i § 4
  - Endringer i saksbehandlingsreglene i § 5

Tiltak utenfor forsøksloven

- I tillegg til endringer i forsøksloven, bør det iverksettes tiltak utenfor loven.
- Foreslåtte lovendringer utenfor forsøksloven:
  - Forsøkshjemler i særlovgivningen bør videreføres og utvides.
  - Sektorlovgivning etter modell av den danske «Nærhedsreformen» bør vurderes.
- Betydningen av generell lovgivningsteknikk.
  - Hvis det er et mål om økt innovasjon, bør det vurderes om lovene i større grad bør pålegge kommunene å løse ulike oppgaver i loven, fremfor å tildele individuelle rettigheter.
- Sammenhengen mellom godkjenning og finansiering
  - Innovasjon i offentlig sektor krever tilskuddsmidler.
  - Man bør derfor vurdere en ordning som åpner for at kommunene kan søke om godkjenning av forsøk og midler til gjennomføring av forsøket i samme prosess.